
РОЛЬ СОРТУ У ФОРМУВАННІ ПРОДУКТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО

Баган А. В., Тараненко С. В., Шкуренко Р.М.
м. Полтава, Україна

Найдешевшим, найефективнішим, а також екологічно безпечним фактором стабілізації виробництва зерна та підвищення врожайності сільськогосподарських культур є сорт та насіння. Лише за рахунок сорту можна досягти збільшення врожаю на 20–30 % [1].

Водночас, на думку дослідників, потенціал продуктивності сортів ячменю звичайного ярого в Україні використовується лише на 30–50 %, а в окремі роки знижується до 24 %. Це відбувається як через несприятливі погодні умови, так і внаслідок недотримання технологічних вимог до вирощування: попередники, строки сівби, норми висіву, рівень мінерального живлення, застосування пестицидів та ін. [4].

Для реалізації потенціалу продуктивності новостворений сорт повинен супроводжуватись рекомендованою технологією вирощування з урахуванням сортових особливостей та ґрунтово-кліматичних умов, якої необхідно обов'язково дотримуватись [2, 5].

Тому на даний час залишається актуальним вирішення завдання вивчення ролі сорту у підвищенні і стабілізації продуктивності ячменю ярого у лісостеповій зоні України, зокрема в умовах Полтавської області.

Мета досліджень полягала у вивченні впливу сортових властивостей на прояв рівня урожайності та елементів продуктивності ячменю дворядного ярого.

У виробничих умовах протягом 2018-2020 років було проведено сівбу сортів ячменю ярого: Воєвода, Грейс, Піонер, Патрицій. Всі фактори у досліді є

досить подібними: дослід закладено на одному полі з вирівняним рельєфом, ґрунт з рівномірним вмістом NPK. Попередник – соя. Збирання урожаю проводили способом прямого комбайнування. Сорти ячменю ярого визначали за такими ознаками: продуктивна кущистість, довжина колоса, кількість зерен у колосі, маса зерна з колоса, маса зерна з рослини, маса 1000 зерен, урожайність. Показники визначали за загальноприйнятими методиками згідно ДСТУ. Статистичну обробку рівня урожайності сортів ячменю ярого проводили шляхом дисперсійного аналізу (НІР₀₅) за Б.А. Доспеховим [3].

Продуктивна кущистість ячменю ярого за роки досліджень знаходилася у незначних межах: у 2018 році – 2,1-2,4; у 2019 році – 1,9-2,3; у 2020 році – 1,8-2,1. За даною ознакою можна виділити сорт ячменю ярого Грейс (2,3).

Довжина колоса ячменю ярого варіювала таким чином: у 2018 році була найбільшою і складала відповідно – 9,1-11,9 см; у 2019 році мала дещо менше значення – 8,6-11,2 см; у 2020 році характеризувалася найменшим значенням – 7,8-10,7 см. Найбільшою довжиною колоса характеризувався сорт ячменю ярого Піонер (11,3 см).

Кількість зерен у колосі ячменю ярого за роки досліджень відповідно становила: у 2018 році – 20,3-25,0 шт., у 2019 році – 19,1-24,5 шт., у 2020 році – 18,5-23,8 шт. Найбільша озерненість колоса спостерігалася у сорту Грейс (24,4шт.).

Показник маси зерна з колоса у ячменю ярого варіював у межах: у 2018 році – 0,94-1,22 г; у 2019 році – 0,78-1,13 г; у 2020 році – 0,72-0,98 г. За масою зерна з колоса можна виділити сорт ячменю ярого Грейс (1,11 г).

Маса зерна з рослини, в основному, характеризує її продуктивність. Дана ознака за роки досліджень варіювала аналогічно попередній ознаці: у 2018 році мала найбільший прояв – 1,97-2,93 г, у 2019 році дещо поступалася – 1,48-2,60г, у 2020 році мала найменше значення – 1,30-2,06 г. Найбільшою масою зерна з рослини за середніми даними характеризувався сорт Грейс – 2,53 г.

Маса 1000 зерен у ячменю ярого за роки досліджень відповідно дорівнювала: у 2018 році – 45,3-47,8 г, у 2019 році – 39,6-44,1 г, у 2020 році – 36,7-40,2 г. Крупним і виповненим зерном ячменю ярого характеризувався сорт Грейс – 44,0 г.

Урожайність протягом 2018-2020 років варіювала таким чином: у 2018 році була найбільшою і складала 3,74-4,38 т/га; у 2019 році – 3,39-3,95 т/га; у 2020 році мала найменше значення – 3,00-3,63 т/га. За середнім рівнем урожайності найбільшим проявом характеризувався сорт ячменю ярого Грейс – 3,99 т/га.

Таким чином, за елементами продуктивності ячменю ярого можна виділити наступні сорти:

- сорт Піонер – за довжиною колоса;
- сорт Грейс – за іншими елементами насінневої продуктивності ячменю ярого та рівнем урожайності.

Бібліографічний список

1. Гаврилюк М. М. Сучасні завдання аграрної науки в розвитку генетики, селекції та насінництва. *Вісник аграрної науки*. 2009. № 1. С. 5–10.
2. Губернатор В. С. Ячмінь. К.: Урожай, 1977. 104 с.
3. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. М.: Колос, 1979. 416 с.
4. Муқан Я. М., Раченко О. С. Вплив мінеральних добрив на формування агрофітоценозу ячменю звичайного ярого (*Hordeum vulgare* L.). Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. 2014. № 2. С. 51–55.
5. Сардак М. О., Сардак М. І., Гвоздь О. О. Формування врожаю голозерного та півчастого ярого ячменю залежно від норм висіву та мінерального живлення в умовах північного Лісостепу України. *Миронівський вісник*. 2016. № 2. С. 249-261.